

Alternatives de suport a la inserció en la formació professional inicial

Josep Francí*

Introducció

El treball ha continuat sent, en els primers passos de les societats postindustrials, un bé escàs. Contra la contumàcia d'aquesta realitat s'han anat perfilant, en la gran majoria d'estats, estratègies diverses: polítiques de foment de l'ocupació, agències de col·locació, serveis d'orientació professional, formació... La incidència de la formació en aquestes estratègies ha estat evident.

* Josep Francí (Barcelona, 1958) és llicenciat en Filosofia i Ciències de l'Educació. Ha treballat des de 1982 en la formació professional. Ha estat director i coordinador de l'IES Bernat el Ferrer i Cap de Secció d'Ensenyament Secundari de l'ICE de la Universitat de Barcelona. Ha participat en múltiples activitats de formació permanent. És autor de *La FP en la LOGSE. De la ley a su implantación* (conjuntament amb Xavier Farriols i Miquel Inglés) i *Support éducatif a la inserció professional* (amb A. Cañete) i de nombrosos articles. Darrerament treballa com a consultor de formació i dirigeix un estudi sobre la inserció professional dels estudiants d'FP encarregat per la Fundació Serveis de Cultura Popular.

Adreça professional: Av. del Coll del Portell, 3. 08024 Barcelona.

Partint de la premissa —repetida fins a l'avorriment, però indubtable— que la formació és una de les mesures necessàries per garantir l'exercici de les professions i evitar l'exclusió del mercat de treball, s'han desenvolupat, de forma desigual, dispositius de formació inicial i permanent orientats a encaixar al màxim l'oferta i la demanda de treball.

En el cas espanyol, el desenvolupament d'aquests dispositius de formació presenta un balanç força desigual. Hi ha hagut avenços evidents en el camp de la formació permanent, centrats especialment en la formació ocupacional i en un cert *boom* de la formació contínua propiciat per l'acord nacional de formació contínua i l'acord tripartit de l'any 1993. En la formació inicial, els avenços han estat molt més tímids: d'una banda, els nous estudis universitaris no enregistren passos molt significatius en aquest sentit; de l'altra, no sembla que l'aplicació de la LOGSE hagi de comportar una alteració notable de l'esbiaixament acadèmic que l'ensenyament general ha tingut històricament, tot i que es puguin haver obert algunes portes¹. Només en l'àmbit de la formació professional (FP)

(1) Remarquem, especialment, la creació de l'àrea de tecnologia en el currículum comú de l'ensenyament secundari obligatori (ESO) o la inclusió de la modalitat de tecnologia com una de les quatre modalitats del nou batxillerat.

inicial s'ha enregistrat un esforç important de desenvolupament d'un nou sistema, tot i les incògnites que, ara per ara, té la seva futura implementació².

L'FP inicial, pel fet de ser una formació orientada a l'exercici d'una professió, pot i ha de tenir una funció destacada en les estratègies d'ajustament entre l'oferta i la demanda de treball. Dedicarem l'atenció, en aquest article, a proposar alternatives que, emmarcades en la situació concreta de Catalunya i complementàriament amb l'acció d'agents externs al sistema escolar, puguin activar la funció que l'FP inicial ha de tenir en el procés d'inserció professional dels joves. Concretament, ens centrarem en tres línies fonamentals d'intervenció: la implementació de fórmules d'alternança escola-treball com a factor d'adequació de l'FP als perfils professionals canviant requerits pels ocupadors; el desenvolupament d'un sistema d'orientació professional inicial i la realització, en els centres de formació, d'accions específiques per afavorir els processos d'inserció professional.

Una oferta formativa basada en l'alternança escola-treball

L'eficàcia del suport dels centres d'FP inicial a la inserció professional dels seus alumnes està fortament condicionada per la correspondència entre la seva oferta formativa i les qualificacions demandades pel teixit productiu del seu àmbit d'influència. Sense aquesta correspondència —és a dir, si l'FP inicial forma per a allò que el sistema productiu no necessita— el suport a la inserció professional esdevé una tasca titànica massa sovint condemnada al fracàs. La reforma en curs de la formació professional ha desenvolupat esforços importants per establir la correspondència esmentada. El procés de definició dels nous títols professionals s'ha fet amb l'acord de les administracions i els agents socials i és el resultat d'un procés sistemàtic i rigorós d'estudi dels diferents sectors d'activitat econòmica, de definició de perfils professionals i de la formació associada a aquests perfils³. Però el rigor indubtable d'aquest procés no garanteix l'èxit en la implementació del nou sistema, que apareix massa plena

(2) Vegeu una anàlisi detallada d'aquesta qüestió a FARRIOLS, FRANCÍ i INGLÉS (1994, 117-160).

(3) Es poden trobar exposicions detallades del procés seguit en l'elaboració dels nous títols de formació professional a ECHEVERRÍA (1993, 297-350 i annex), GUILLÉN (1993, 43-77) i MEC (1992; 1993).

d'ombres en l'horitzó immediat⁴. Una d'elles és precisament la capacitat del sistema per actualitzar periòdicament les titulacions ara definides, actualització prevista en el decret d'ordenació del nou sistema i derivada de les necessitats canviants de les empreses en matèria de recursos humans. Si aquesta actualització periòdica es basa únicament en el dispositiu complex emprat de 1992 ençà per definir els nous títols professionals, molt probablement l'FP inicial reduirà molt la seva capacitat d'«anticipar-se» a les necessitats de qualificació de la mà d'obra derivades dels canvis en el sistema productiu. En aquest sentit, la generalització i l'enfortiment creatiu de fórmules d'aprenentatge que combinin ensenyament i treball—formació en alternança— són una garantia d'actualització permanent. En la mesura que una part de l'aprenentatge professional es desenvolupa en marcs reals de producció, l'apropament del currículum de l'estudiant a la realitat tecnològica i organitzativa de la producció augmenta de forma exponencial. Aquest apropament actua poderosament

com a factor contrari a l'obsolescència de la franja del currículum centrada en el domini de tecnologies específiques i, en conseqüència, actua com a mecanisme d'adequació als requeriments de qualificacions dels ocupadors, la qual cosa fa més «ocupables» els beneficiaris de la formació.

Cal no oblidar, d'altra banda, que una FP inicial amb un fort component d'alternança escola-treball té d'altres valors afegits per al procés d'inserció professional dels joves que la cursen⁵:

- *Incideix positivament en la inserció professional*: L'alternança escola-treball elimina obstacles en la transició de l'escola al treball. Fa possible que els joves coneguin per experiència directa les vies d'accés al treball i vagin definint les seves pròpies estratègies per accedir-hi. També els permet d'iniciar el seu historial professional i començar a vèncer les dificultats de trobar feina pròpies dels joves que mai no n'han pogut tenir. És, d'altra banda, una oportunitat excel·lent per començar a descobrir els interessos propis en el món professional i de contrastar en el treball les seves capacitats. És un

(4) Són molts els dubtes que, ara per ara, planen sobre la nova FP inicial: risc d'una reducció quantitativa de l'oferta, dificultats de generalització de la formació pràctica en centres de treball, definició de l'oferta territorial (mapa de la formació professional), equipament dels centres, formació del professorat, etc.

(5) Sobre aquesta qüestió hi ha actualment un consens molt ampli. D'entre la bibliografia més a l'abast entre nosaltres, pot consultar-se FARRIOLS i INGLÉS (1993), INCANOP (1989), FERNÁNDEZ ENGUITA (1990), PEDRÓ (1992), ZABALZA (1993).

primer contacte directe amb el món del treball que permet d'«humanitzar» les dimensions mítiques que molts joves, sobretot els menys identificats amb l'escola, li assignen. D'altra banda, l'intercanvi amb treballadors adults és una font de maduració personal i d'observació dels valors i les actituds —les explicitades formalment i les operatives de forma informal— que configuren el funcionament de les empreses i centres de treball en general. Les conclusions sobre aquests aspectes d'actitud són actualment un coneixement molt valuós per a la inserció professional i per al manteniment del/s lloc/s de treball aconseguit/s.

L'alternança escola-treball és, també, un via d'introducció a la formació contínua, perquè mostra de forma pràctica que una realització més satisfactòria i eficaç del treball demana una actualització permanent dels coneixements. Si, com és prou sabut, en la vida professional dels treballadors sovintejaran els canvis d'ocupació, de professió o de tasques dins de la mateixa professió, la formació contínua és una necessitat vital de tots els treballadors per adaptar-se a l'evolució de les ocupacions. La formació contínua conjumina treball i formació en el transcurs d'una vida professional: la formació en alternança en l'FP inicial ha de ser el principi del camí.

• *Per a les empreses, és un bon procediment de selecció de personal:* Les empreses perceben els períodes de pràctiques

com un bon mitjà per a la selecció de personal⁶. Els permet de constatar de forma directa la capacitat d'aprenentatge, d'adaptació i d'aportació a l'empresa dels joves que hi fan pràctiques. És, per tant, un procediment de selecció de personal de fiabilitat força superior als habitualment emprats a la majoria d'empreses. Fins i tot si no hi ha noves incorporacions previstes, els joves que han fet pràctiques a l'empresa constitueixen una reserva de candidats dels quals es coneixen detalladament capacitats i limitacions.

• *Incentiva l'aprenentatge escolar:* Els períodes de formació pràctica en empreses, a banda d'aportar una primera immersió en el món del treball, són també un factor de «descobriments» del valor del sistema escolar als ulls i a l'entendre de molts dels estudiants que han passat per l'experiència. Aquest redescobriments es produeix paral·lelament a la incorporació de criteris de realitat en la concepció que molts joves tenen del treball. Mariano Fernández Enguita ha analitzat amb molta precisió aquest fenomen:

«L'experiència laboral comporta la desmitificació del món del treball, abans mitològicament associat a la independència, la llibertat i les típiques imatges de rudes mariners assaborint un conyac o de secretàries amb *glamour* festejades pels seus caps;

(6) Vegeu ROTGER i CAPRILE (1994, 23).

paral·lelament, comporta també una revaloració dels instruments intel·lectuals, que ara es tornen necessaris per a la realització del propi treball, per tenir l'oportunitat d'obtenir una ocupació més bona, per comprendre i qüestionar les pròpies condicions d'existència o per a tot això alhora. Aleshores, tot i que el coneixement intel·lectual s'empaqueti en lots indivisibles amb articles no desitjats com la morralla acadèmica, l'avorriment o la disciplina escolar, es voldria fer marxa enrere per adquirir-lo, però l'organització del sistema escolar fa que ja sigui massa tard. Per què no permetem, doncs, que els joves que volen treballar puguin fer-ho sense necessitat d'abandonar l'escola?» (FERNÁNDEZ ENGUITA, 1990, 192. Traduït del castellà.)

Formulat d'una altra manera: per què hem d'avortar aquesta nova motivació per l'aprenentatge escolar? Una percepció més realista del món del treball —derivada d'una experiència pròpia i no d'informacions alienes— constitueix una font de «reinserció escolar» especialment valuosa per als alumnes que menys expectatives han dipositat en el sistema escolar i que, per tant, mostren el seu desencís amb abúlia, agressivitat o qualsevol altra forma de rebuig. La formació en alternança fa possible de recollir la nova dimensió que l'escola, després d'un període de pràctiques, adquireix als ulls de molts estudiants. L'experiència del darrer decenni a Catalunya avala aquesta afirmació amb tota rotunditat.

• És un punt fort en la creació de xarxes escola-empresa en l'àmbit local: L'alternança escola-treball

no existeix sense una col·laboració directa entre els centres escolars i les empreses del seu entorn. Aquesta col·laboració necessària és un primer «nus» per a l'establiment i la consolidació d'una xarxa escola-empresa que pot tenir moltes altres utilitats⁷ i que és un factor clau de la sensibilitat del sistema escolar cap als canvis en la producció i en les professions.

El desenvolupament necessari de l'orientació professional inicial

L'orientació⁸ professional, entesa com a procés de coneixement del món del treball, d'autoconeixement i de presa de decisions, és

-
- (7) Donacions de material, obsolet per a l'empresa però útil per a l'aprenentatge, realització d'activitats de formació contínua per a treballadors, formació del professorat en empreses, etc.
 - (8) Partim, en la nostra concepció de l'orientació professional, de la definició general d'*orientació* aportada per ECHEVERRÍA (1993, 30): «L'orientació és un procés continu, sistemàtic i intencional de mediació, tendent a desenvolupar la capacitat d'autodeterminació de les persones per tal que, basant-se en criteris contrastats, siguin capaces d'identificar, elegir i reconduir, si és necessari, les alternatives ofertes per l'entorn, fins a assumir les més ajustades al seu potencial i a la seva trajectòria vital».

indispensable en un procés eficient i eficaç d'inserció professional. Desenvolupar un sistema d'orientació professional és, doncs, un factor clau de suport a la inserció dels joves en el mercat de treball. Catalunya parteix, en aquest àmbit, d'una realitat precària.⁹ Un estudi recent pal·lesca aquesta situació:

«El diagnòstic de la situació actual de l'orientació a Catalunya no pot ser altre que constatar l'absència d'un autèntic sistema [...]. Hi ha iniciatives, experiències i determinats serveis, sovint de caràcter local; molts d'ells gaudeixen d'un bon nivell de qualitat i treballen de manera rigorosa, però malauradament es tracta de realitats inconnexes i desestructurades. Ni l'orientació en termes generals, ni l'orientació professional inicial com a sector específic, disposen d'un plantejament general ni de l'articulació imprescindible per a atendre les necessitats d'informació i consell escolar i/o professional que requereixen avui els ciutadans i ciutadanes de Catalunya.» (FARRIOLS i INGLÉS, 1994, 99)

La urgència de la creació d'aquest sistema d'orientació és evident, més encara si tenim en compte l'evolució accelerada i força imprevisible de les demandes actuals del mercat de treball. Sense l'articulació d'aquest sistema, la inconnexió de les iniciatives existents les condemna a un grau d'eficiència molt inferior a les seves possibilitats potencials. Compartim plenament les línies estratègiques de desenvolupament d'un sistema d'orientació

professional inicial enunciades per Farriols i Inglés. Voldríem, només, incidir en una qüestió sobre la qual avui disposem de més informació, en l'àmbit de Catalunya, que en el moment de la publicació de l'obra citada: la tasca d'orientació professional que és possible de dur a terme des del currículum dels cicles formatius d'FP. Tot i que els decrets que estableixen el currículum dels cicles formatius encara es troben en curs de publicació al DOGC, ja s'han donat a conèixer alguns esborranys dels objectius i continguts dels crèdits de Formació i Orientació Laboral (FOL) dels cicles de grau mitjà i grau superior, que comentem tot seguit amb les reserves que el fet de tractar-se de documents provisionals i no oficials imposa. En els cicles de grau mitjà, hi ha diversos objectius terminals referits a la inserció professional, que també té un tractament específic en els blocs de continguts. De continguts conceptuals referits a la in-serció, hi apareixen els següents:

• *Orientació i inserció socio-laboral*

- Interessos i capacitats.
- Ofertes de treball.
- Treball assalariat a l'empresa o a l'administració.
- Autoocupació: autònom o empresa social.
- Itineraris formatius/professionalitzadors.

(9) Vegeu Farriols i Inglés, 1994.

(Departament d'Ensenyament, 1994)

Al bloc de continguts de procediments, hi figuren els següents:

- *Inserció laboral*

- Anàlisi de les capacitats laborals i dels interessos personals.

- Localització d'ofertes de treball.

- Interpretació de les ofertes de treball.

- Anàlisi de l'adequació pròpia al lloc de treball.

- Participació en el procés de selecció.

(Departament d'Ensenyament, 1994)

El currículum de la FOL dels cicles de grau mitjà el completen objectius i continguts referits a la salut laboral i a la legislació i les relacions laborals. Exactament els mateixos temes es repeteixen en la FOL dels cicles de grau superior, que es complementen amb objectius i continguts d'economia i organització de l'empresa. En tots dos graus cal destacar particularment la importància atorgada als continguts d'actituds.

Plantejat en aquests termes, encara provisionals, el disseny curricular dels crèdits de FOL contempla aspectes clau del procés d'inserció professional i té l'obertura suficient per permetre adequacions a l'especificitat de cada centre i dels processos individuals de transició al treball. Els riscos dels crèdits de FOL no provenen del disseny curricular sinó de les condicions en

què hagin de ser impartits en els centres de formació. Si no s'aconsegueix, en la pràctica diària dels centres, que aquests crèdits constitueixin un bloc interactiu amb la formació pràctica en empreses¹⁰, és a dir, si no s'aconsegueix que la FOL trobi en les pràctiques el referent real del món del treball que necessita, la seva funció pot quedar limitada a la d'un conjunt de reflexions o receptes descontextualitzades i amb una presència escassa en el currículum dels cicles formatius.

Tornant a l'inici d'aquest apartat, remarcuem que si l'aplicació de la FOL no coincideix amb la creació i desenvolupament d'un sistema d'orientació professional inicial, la seva funcionalitat en el suport al processos d'inserció professional quedarà reduïda —com passa amb la formació empresarial de l'FP actual— a la bona voluntat o al voluntarisme d'un cercle limitat de professorat.

Suport actiu al procés d'inserció des dels centres de formació professional

El manteniment d'una oferta actualitzada d'FP inicial i l'existència d'un dispositiu coherent

(10) Formació en centres de treball, en la terminologia del nou sistema.

i articulats d'orientació professional són, per si mateixos, factors facilitadors de la inserció professional. Però, sobre la base d'aquestes mesures de caire general, cada centre concret d'ensenyament professional pot afegir-hi algunes accions específiques de seguiment i suport al procés d'inserció professional dels seus estudiants. L'any 1994 vam sistematitzar en un estudi¹¹ un possible desenvolupament seqüenciat d'aquestes accions, que tot seguit exposem de forma sintètica:

A. *Elaboració, per part dels estudiants, del seu propi projecte d'ocupació*

L'elaboració tutelada d'un projecte d'ocupació permet d'establir pautes d'actuació en un procés, el de la transició de l'escola al treball, que sovint es caracteritza per la manca de referències estables. El projecte d'ocupació ha de permetre a l'estudiant:

- Avaluar les seves capacitats i interessos, contrastar-les amb la realitat del món del treball, prendre decisions conscients sobre el seu futur professional o formatiu i definir l'itinerari a seguir.

- Definir les actuacions que ha d'emprendre un cop abandoni el centre —sistematitzades en un pla de treball—, els instruments que necessitarà (*currículum vitae*, comunicacions escri-

tes...) i els recursos de què disposa (fonts d'informació, institucions amb competències en ocupació, empreses de col·locació, empreses de treball temporal, etc.)¹².

- Definir indicadors i instruments per a l'avaluació del procés de recerca de feina o d'autoocupació (destaquem, en aquesta qüestió, la importància de desenvolupar qüestionaris d'autoavaluació que l'estudiant pugui emprar amb autonomia).

B. *Tutela del procés d'inserció*

L'elaboració del projecte d'ocupació i la ulterior aplicació han de comptar amb la tutela d'un equip de professorat del centre, preferiblement compost pels responsables del programa de formació en alternança —tutors d'aprenentatge i tutors de pràctiques— i pel professorat de l'àrea de formació laboral. La tutela es concretarà en sessions generals abans i després de l'acabament dels estudis, i en sessions individuals de seguiment de la inserció. En la conducció d'aquestes sessions ha de tenir una rellevància espe-

(12) Hi ha una extensa bibliografia on es poden trobar pautes i indicacions per orientar el procés de recerca de feina. Algunes de les obres incloses en les referències bibliogràfiques -ACOEP (1992), BISQUERRA *et al.* (1990). Cámara de Comercio e Industria de Madrid (1990); DE LA FUENTE (1993), FLORENCIA i ORTEGA (1988); Instituto de la Mujer (1990), RODRÍGUEZ (1991) i SOTO (1988)- en són una mostra indicativa.

(11) Vegeu CAÑETE i FRANCÍ (1994).

cial el tractament de les qüestions següents:

- Avaluació inicial i procesual del projecte d'ocupació.

- Supervisió d'algunes de les accions desenvolupades pels estudiants.

- Aportacions i valoració dels estudiants sobre:

- Els principals factors que determinen la seva situació professional actual.

- La funcionalitat de la formació rebuda contrastada amb les demandes del mercat del treball.

- Recollida de dades sobre l'itinerari formatiu i ocupacional dels estudiants¹³.

El tractament de les dades obtingudes és fonamental per obtenir molts dels resultats que exposarem més endavant i, d'altra banda, per orientar dos tipus d'activitats que en deriven: les activitats de suport amb els alumnes amb dificultats d'inserció professional i les visites a les empreses que donen feina als alumnes amb ocupació. En les primeres, es perfilen les dificultats concretes de cada alumne i se li proporcionen eines per tal que

ell mateix les pugui anar superant. En les visites a les empreses, la finalitat és doble: conèixer el punt de vista de l'empresa sobre les capacitats mostrades pels antics estudiants i contrastar la valoració que l'empresa fa de l'oferta formativa del centre.

Paral·lelament a aquest conjunt d'accions, el centre té al seu abast la creació d'una *borsa de treball*, experiència suficientment contrastada per la pràctica d'un gran nombre de centres de formació professional. Enguany, la creació de la xarxa del Servei Català de Col·locació i la possibilitat que els centres tenen de connectar-s'hi potencia, per la seva complementarietat, el funcionament d'aquestes borses de treball.

En la mesura que aquestes accions siguin practicables en un centre concret —hi ha experiències que avalen aquesta possibilitat— s'han de poder obtenir *resultats* directes en la inserció professional dels estudiants. Però també hi ha alguns resultats indirectes de gran valor per al centre. Val la pena considerar els més rellevants:

- Una informació molt precisa dels obstacles concrets que dificulten la inserció professional dels joves de l'àrea d'influència del centre. Els coneixements aportats pel seguiment dels processos de transició al treball és especialment rellevant per introduir ajustaments en el currículum de la formació impartida al centre.

(13) Per a la recollida de dades dels alumnes, de la seva valoració de la formació rebuda i de les valoracions de les empreses, vegeu instruments desenvolupats a CAÑETE i FRANCI (1994, 85-100).

- La intervenció dels alumnes en l'avaluació de la formació que han rebut. L'experiència adquirida en el procés de recerca de feina, combinada amb un distanciament que dona més objectivitat a les valoracions, els posa en situació d'aportar consideracions molt valuoses per a l'avaluació de l'aprenentatge realitzat en el centre. Independentment de la seva situació laboral, han adquirit una nova perspectiva per avaluar la formació que han rebut: saben per experiència pròpia allò que es valora en les ofertes d'ocupació, el que s'omet, els coneixements, habilitats i actituds que aprecien els ocupadors, etc.

- L'enfortiment de la relació entre l'escola i els agents ocupadors en l'àmbit local. El contacte amb les empreses derivat del seguiment de la inserció professional dels alumnes del centre dona dinamisme a la relació escola-empresa i permet d'assolir d'altres objectius: la col·laboració de les empreses per a les pràctiques en alternança i l'establiment d'una relació estable que permeti una adequació de l'oferta formativa del centre als perfils professionals necessaris a la zona.

- Un increment de l'arrelament dels centres de formació professional en el medi local i comarcal. La intervenció activa dels centres en la inserció professional dels estudiants permetrà de mantenir una certa vinculació entre totes dues parts. Si l'escola es converteix en una font de suport i de recursos per a la inserció

professional és possible, aleshores, començar una nova etapa en la relació alumne-centre, quantitativament i qualitativament molt diferent de l'anterior, que potencii la funció del centre com a institució socialment i professionalment útil més enllà del període estricte d'escolarització.

Hem exposat, fins aquí, algunes de les opcions que els actuals centres de formació professional —i, per extensió, els futurs centres d'ensenyament secundari que englobaran l'ESO, el batxillerat i alguns cicles formatius de formació professional— tenen a l'abast per contribuir activament a la inserció professional dels estudiants. Són mesures centrades en l'FP inicial —provenen totes de l'experiència de centres d'aquest nivell educatiu— però considerem que amb les adequacions necessàries serien perfectament adaptables a la resta d'etapes terminals del sistema educatiu formal. En l'ensenyament universitari, per exemple, l'orientació professional i el suport a la inserció —a part de ser objectivament necessàries— serien molt ben rebuts pels estudiants. En una enquesta de detecció de necessitats de formació passada fa pocs mesos per l'ICE de la Universitat de Barcelona a una mostra de 392 estudiants del seu Curs d'Aptitud Pedagògica, el 95% dels enquetats considerava que li calia una orientació i una formació més específica que li facilités l'accés al món del treball. Un 77% es mostrava interessat a rebre for-

mació sobre estratègies i recursos per a la recerca de feina. Són, si més no, indicis clars de la necessitat d'accions específiques d'orientació i suport a la inserció professional que el conjunt del sistema educatiu ha de potenciar. Tenim la certesa que aquesta tasca és més necessària que mai, per tal com la situació econòmica i el procés general de desregulació del mercat de treball accentuen la necessitat d'una estratègia multilateral i articulada contra tots els factors i formes de la desocupació. Dit en termes bèl·lics —la situació, especialment greu a Espanya i a Catalunya, justifica la llicència— cal atacar en tots els fronts. La intervenció des de l'àmbit específic de l'educació formal està, doncs, plenament justificada.

Referències bibliogràfiques

- BISQUERRA, R. i altres: *Estudios y profesiones*. 3 vol. Barcelona: PPU, 1990.
- CÁMARA DE COMERCIO E INDUSTRIA DE MADRID: *Guía para la creación de empresas*. Madrid, 1990.
- CAÑETE, A.; FRANCI, J.: *Soport educatiu a la inserció professional*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular ICE-UB Horsori, 1994.
- DE LA FUENTE, C. *Nueva Guía de mi primer empleo: dónde, cómo y cuándo encontrarlo*. Madrid: Temas de hoy, 1993.
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT DE GENERALITAT DE CATALUNYA: *Àrea de formació laboral*. Barcelona (mimeo), 1994.
- ECHEVERRÍA, B.: *Formación Profesional. Guía para el seguimiento de su evolución*. Barcelona: PPU, 1993.
- FARRIOLS, X.; FRANCI, J. I INGLÉS, M.: *La formación profesional en la LOGSE. De la ley a su implantación*. Barcelona: ICE-UB Horsori, 1994.
- FARRIOLS, X.; INGLÉS, M.: *De l'escola a la feina. Les pràctiques en l'empresa a la Formació Professional*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular ICE-Universitat de Barcelona Horsori, 1994.
- FARRIOLS, X.; INGLÉS, M.: *L'orientació professional inicial a Catalunya*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular ICE-Universitat de Barcelona Horsori, 1994.
- FERNÁNDEZ ENGUITA, M.: *Juntos pero no revueltos. Ensayos en torno a la reforma de la educación*. Madrid: Visor, 1990.
- FLORENCIO, C.; ORTEGA, I.: *Com buscar feina*. Barcelona: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, 1988.
- GUILLÉN, J. M. (coord.): *La nova formació professional: dels mòduls als cicles formatius*. Barcelona: ICE-Universitat de Barcelona Fundació Serveis de Cultura Popular Horsori, 1993.
- INSTITUT CATALÀ DE NOVES PROFESSIONS: *La inserció laboral dels titulats d'FP2 a Catalunya (1982-*

- 1986). Barcelona: INCANOP, 1988.
- INSTITUTO DE LA MUJER: *Manual de acción para la búsqueda de empleo de la mujer*. Madrid, 1990.
- MEC: *Plan de Reforma de la Formación Profesional*. Madrid, 1992.
- MEC: *Informe nº 8. Reforma de la Formación Profesional*. Madrid, 1993.
- PEDRÓ, F.: *La respuesta de los sistemas educativos al reto del desempleo juvenil*. Madrid: CIDE, 1992.
- RODRÍGUEZ, M. L.: *Enseñar y aprender a tomar decisiones: fundamentación teórica*. Madrid: MEC, 1991.
- ROTGER, J. M.; CAPRILE, M.: *L'experiència de les pràctiques d'FP a dins l'empresa*. Barcelona: CIREM (mimeo).
- SOTO, C.: *Cómo hacer un Curriculum vitae y presentar un historial profesional*. Madrid: Ibérico Europa de Ediciones, 1988.
- ZABALZA, M. A.: «La formación en alternancia como respuesta a la relación teoría-práctica: dilemas curriculares surgidos en la experiencia de los últimos años», a MONTERO, L.; VEZ J. M. (ed.): *Las didácticas específicas en la formación del profesorado (I)*. Santiago de Compostela: Tórculo, 1993.

Paraules clau

Inserció professional

Transició escola-vida

Orientació professional

Formació professional

Formació inicial

Centres de Formació Professional

Abstracts

El artículo plantea un conjunto de alternativas para optimizar el apoyo de la formación profesional inicial —y, por extensión, del resto de etapas postobligatorias del sistema educativo formal— al proceso de inserción profesional de los jóvenes que la cursan. Se proponen, concretamente, tres líneas complementarias de intervención: la implementación de fórmulas de alternancia escuela-trabajo como factor principal de adecuación de l'FP inicial a los perfiles profesionales cambiantes requeridos por los ocupadores; el desarrollo de un sistema de orientación profesional inicial y la realización, en los centros de formación, de acciones específicas de seguimiento y apoyo que faciliten y favorezcan los procesos de inserción profesional.

Cet article présente une série d'alternatives pour optimiser le soutien de la formation professionnelle initiale — et, par extension, du reste des étapes du deuxième cycle du système éducatif formel — au processus d'insertion professionnelle des jeunes qui la suivent. Concrètement, trois lignes complémentaires d'intervention sont proposées : la mise en œuvre de formules d'alternance école-travail comme facteur principal d'adaptation de la FP initiale aux profils professionnels changeants requis par les employeurs ; la mise en place d'un système d'orientation professionnelle initial et la réalisation, dans les centres de formation, d'actions spécifiques de suivi et de soutien facilitant et favorisant les processus d'insertion professionnelle.

The article poses a set of alternatives to optimize the way in which initial professional training —and, by extension, the other post-compulsory stages of the formal educational system— can help young people who are taking the courses to enter a profession. Specifically, three complementary lines of intervention are proposed: implementing formulae for alternating school and work as a prime factor in adapting initial professional training to the changing professional profiles required by the employers; developing an initial professional orientation system; and taking specific monitoring and support measures at the training centres to help the students to enter a profession.